

Teorie architektury

Její estetické a mimoestetické aspekty

Možnosti interpretace architektury

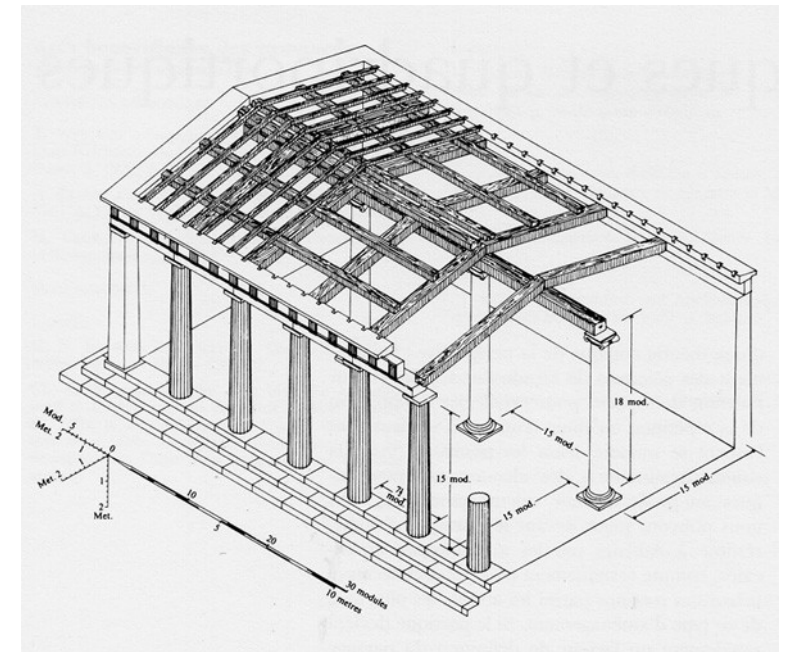
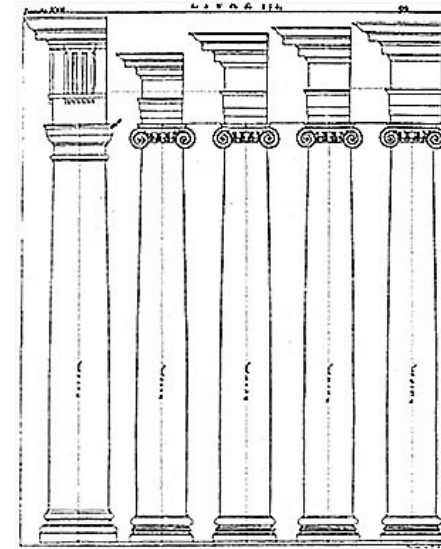
- Stylová východiska (gotika, baroko, neo/klasicismus, historicismus apod.) a jejich historické konotace
- Interpretace prostoru a funkcí
- Funkcionalismus: funkce, nebo „styling“ (Jan Michl)
- Architektura jako znak (Charles Jencks: dvojité kódování, viz prez. VK07, 4. část)
- Architektura a městská zkušenost (metropolis)
- Fenomenologie architektury a urbanismu (např. Christian Norberg-Schulz, *Génius loci*)
- Architektura jako nástroj reprezentace

Srov. Richard Williams, Architektura ve vizuální kultuře, in: *Možnost vizuálních studií*. Brno 2007, s. 49-62.

Teorie architektury v antice

Jediný dochovaný starověký spis na toto téma

- Vitruvius** (Pollio), *De Architectura libri decem*, 1. pol. 1. stol. po Kr. (*Deset knih o architektuře*, česky 1953).
- Stavba musí uspokojovat tři požadavky: 1) firmitas, 2) utilitas, 3) venustas.
 - Krása (venustas) zahrnuje šest pojmů: 1) ordinatio, 2) symmetria, 3) eurythmia, 4) dispositio, 5) decor, 6) distributio.
 - Vitruviova estetika architektury vychází ze čtyř zdrojů: 1) abstraktní kategorie (řecká teorie proporcí), 2) zákony stavby lidského těla, 3) zákony fyziologické optiky, 4) čistě konstruktivní zásady.

Teorie architektury v renesanční Itálii

- **Leone Battista Alberti**, *De re aedificatoria libri X*, vyd. posmrtně 1485 (sepsáno 1443-1452, *Deset knih o architektuře*)

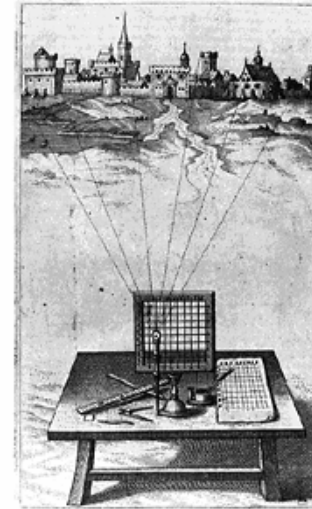
„Italský Vitruvius“ L. B. Alberti (1404-1472): humanista, právník, sekretář římské kurie, architekt, považoval se za diletanta (milovníka umění), u něj poprvé odděleno projektování staveb od jejich provádění. V jeho estetické teorii je klíčovým pojmem concinnitas (umělé článkování, souměrnost). Chtěl povýšit architekturu mezi svobodná umění, odlišit ji od stavitelského řemesla. Proto požaduje všestranné vzdělání architektů.

- **Dogmatické traktáty** o architektuře: kodifikovaly pravidla vycházející z Vitruvia a sloužily jako vzorníky. Nejznámější z nich sepsali architekti:

Sebastiano Serlio, *Tutte l'opere d'architettura et prospettiva*, 8 knih, celek vyd. 1584 (*Všechna díla o architektuře a perspektivě*)

Andrea Palladio, *I quattro libri dell'Architettura*, 1570 (*Čtyři knihy o architektuře*)

Leone Battista Alberti
Mantova, kostel S. Andrea
Firencie, Palazzo Rucelai
pol. 15. stol.

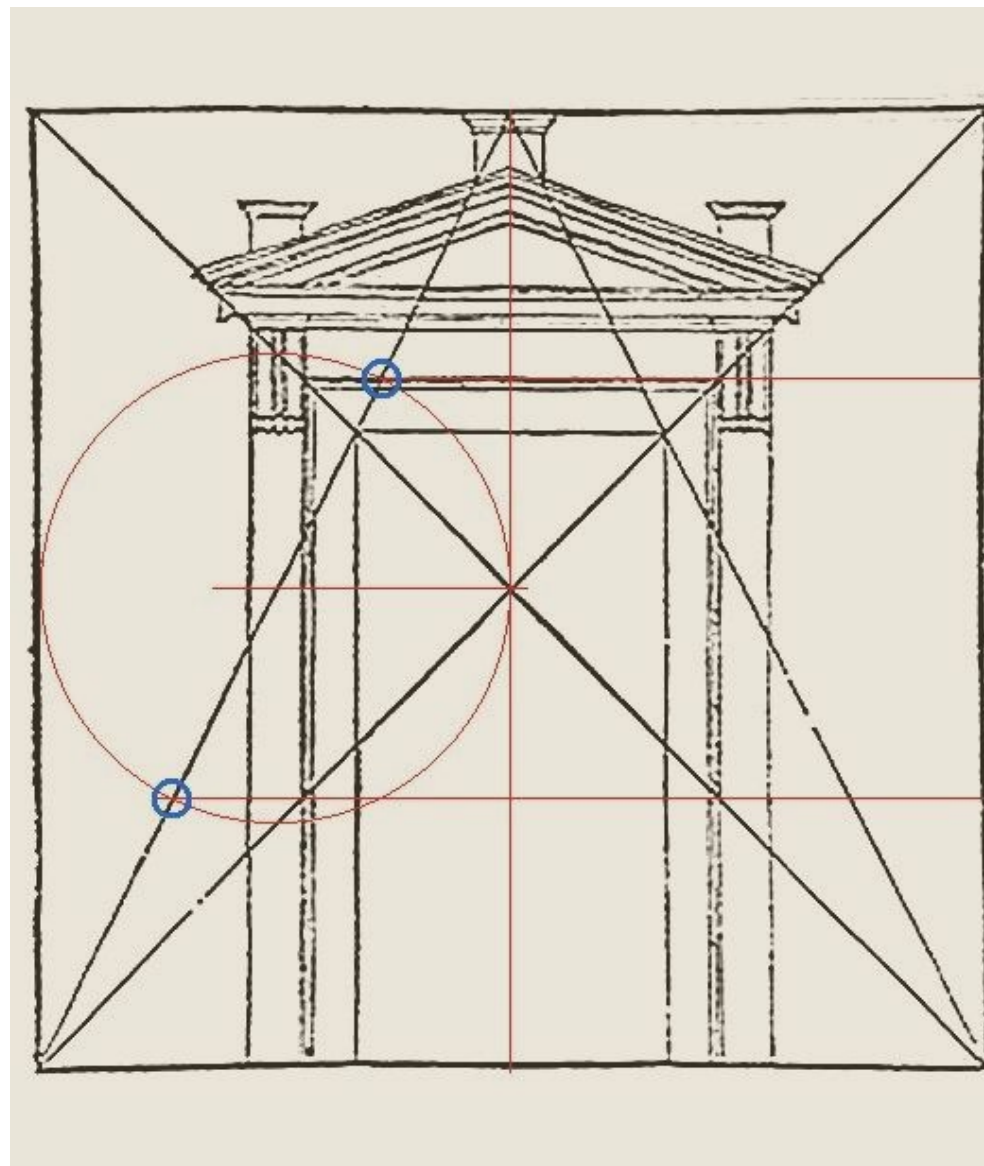
Teorie architektury v renesanční Itálii

- Palladio

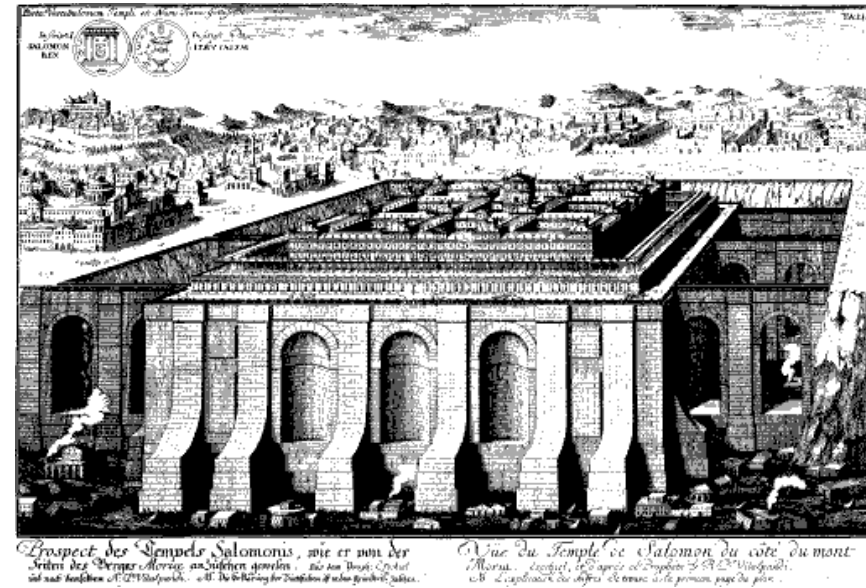
Teorie architektury v renesanční Itálii

- Serlio

První obrazová srovnávací historie světové architektury

Johann Bernard Fischer von Erlach, *Entwurf einer historischen Architektur*, 1721
(*Návrh historické architektury*)

Otázky stylu v německé teorii architektury 19. století

- **Heinrich Hübsch**, *In welchem Stil sollen wir bauen*, 1828 (*V jakém stylu máme stavět*)
- **August Reichenspenger**, *Anzeige...*, 1854 (*Pokyny k církevnímu stavitelství*)
- **Gottfried Semper**, *Die vier Elemente der Baukunst. Ein Beitrag zur vergleichenden Baukunde*, 1851 (*Čtyři elementy stavitelství. Příspěvek k srovnávací stavební vědě*)
- **Týž**, *Der Stil in den technischen und tektonischen Künste oder Praktische Aesthetik*, 1861-1863 (*Styl v technických a tektonických uměních neboli Praktická estetika*)

Německý architekt a teoretik architektury a designu G. Semper.

Otázky stylu v německé teorii architektury 19. století

- Semper, opera v Drážďanech, od 1838
- Rundbogenstil (uměle vytvořený stal kruhových oblouků): Maximilianeum v Mnichově, od 1857
- Reichenspenger, *Anzeige...*, 1854, titulní list

Urbanismus v 19. století

Důležitost teorie urbanismu (tj. stavby měst) vzrůstá s urbanizací 19. století, především překotným růstem průmyslových měst. Jeho negativní aspekty kritizoval již před polovinou 19. století anglický architekt A. W. N. Pugin, když srovnal podobu města r. 1440 a 1840 (obr. vlevo).

Nové podněty dal urbanismu vídeňský architekt a teoretik Camillo Sitte svým stále aktuálním spisem *Stavba měst podle uměleckých zásad* z r. 1889, online: <http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/metodicke-prirucky-a-publikacni-materialy/2012/sitte-stavba-mest.pdf>

THE SAME TOWN IN 1840

1. St. Michael's Tower, rebuilt in 1750. 2. New Parsonage House & Pleasure Grounds. 3. The New Jail. 4. Gas Works. 5. Lunatic Asylum. 6. Iron Works & Ruins of St. Maria's Abbey. 7. St. Evans' Chapel. 8. Baptist Chapel. 9. Unitarian Chapel. 10. New Church. 11. New Town Hall & Concert Room. 12. Wesleyan Wesleyan Chapel. 13. New Christian Society. 14. Quakers Meeting. 15. Socialist Hall of Science.

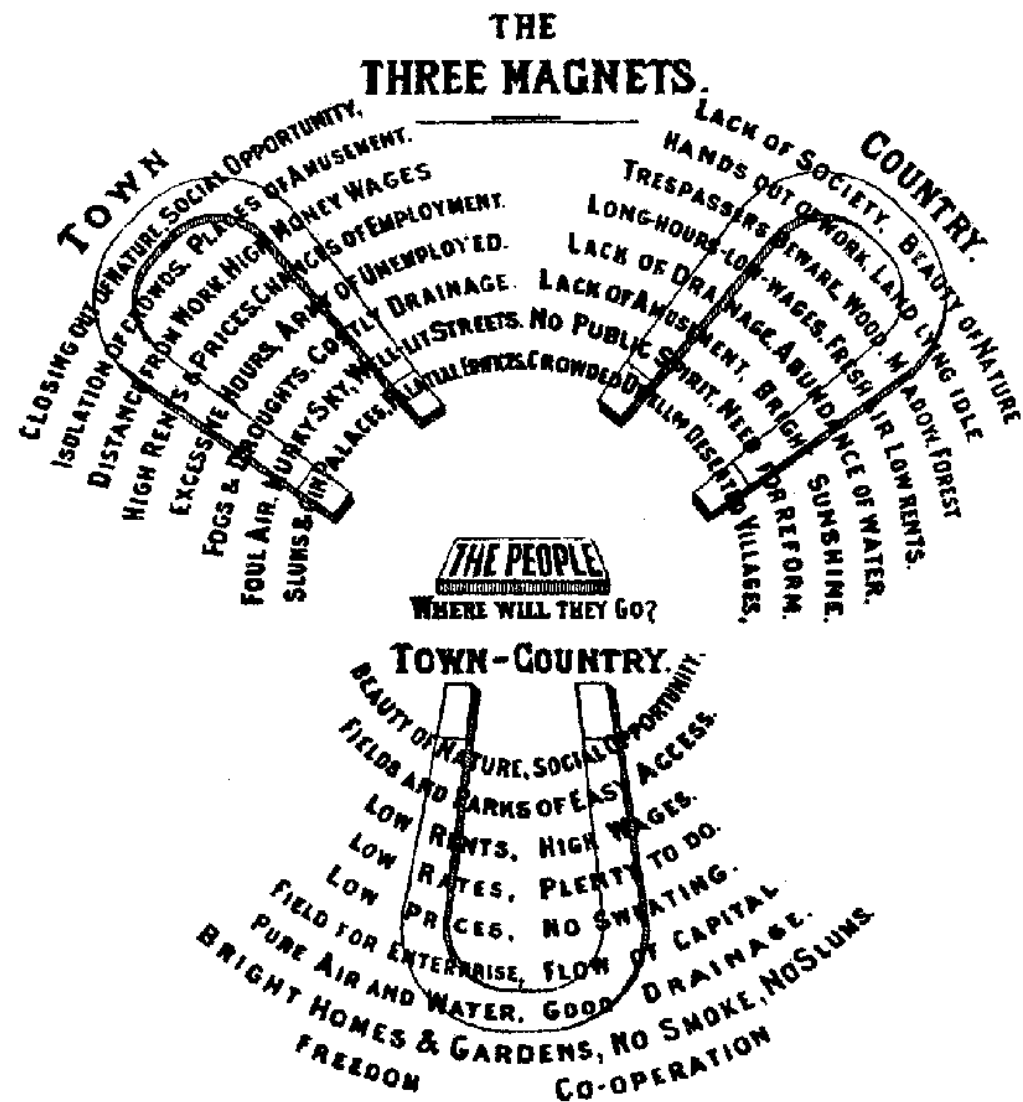
Catholic town in 1440.

1. St. Michael on the Hill. 2. Queen's Croft. 3. St. Thomas's Chapel. 4. St. Maria's Abbey. 5. All Saints. 6. St. John's. 7. St. Peter. 8. St. Edmund. 9. St. Maria. 10. St. Edmunds. 11. Grey Friars. 12. St. Dunstons. 13. Guild Hall. 14. Trinity. 15. St. Olave. 16. St. Botolph.

Koncept zahradních měst na přelomu 19. a 20. století

- **Ebenezer Howard**, *Tomorrow. A Peaceful Path to Reform*, 1898 (Zítřek. Pokojná cesta k reformě)
- Týž, *Garden Cities of Tomorrow*, 1902 (Zahradní města zítřka)
- **Raymond Unwin**, *Town Planning in Practice*, 1909 (Plánování měst v praxi)

Obr.: Tři magnety – Howardova argumentace ve prospěch zahradních měst.

Modernismus

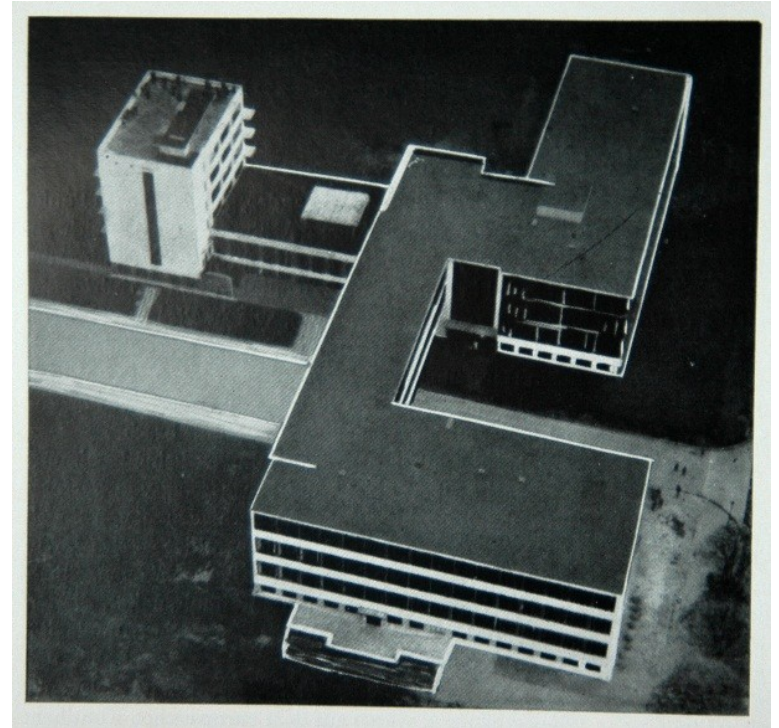
Bauhaus

- zal. ve Výmaru 1919, od 1926 v Desavě, 1932-1933 v Berlíně
- ředitelé: Walter Gropius, od 1928 Hannes Mayer, od 1930 L. Mies van der Rohe

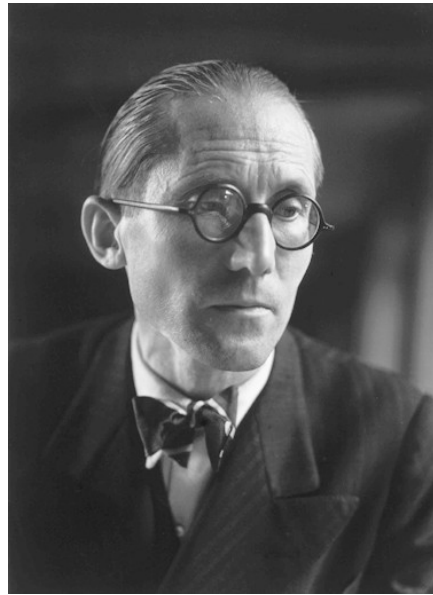
C.I.A.M. (Congres Internationaux d'Architecture Moderne), zal. 1928 v La Sarraz ve Švýcarsku, téhož roku vydán první manifest C.I.A.M., poslední, 11. kongres v Otterloo 1959

Siegfried Giedion, *Space, Time, Architecture*, 1941
(*Prostor, čas, architektura*)

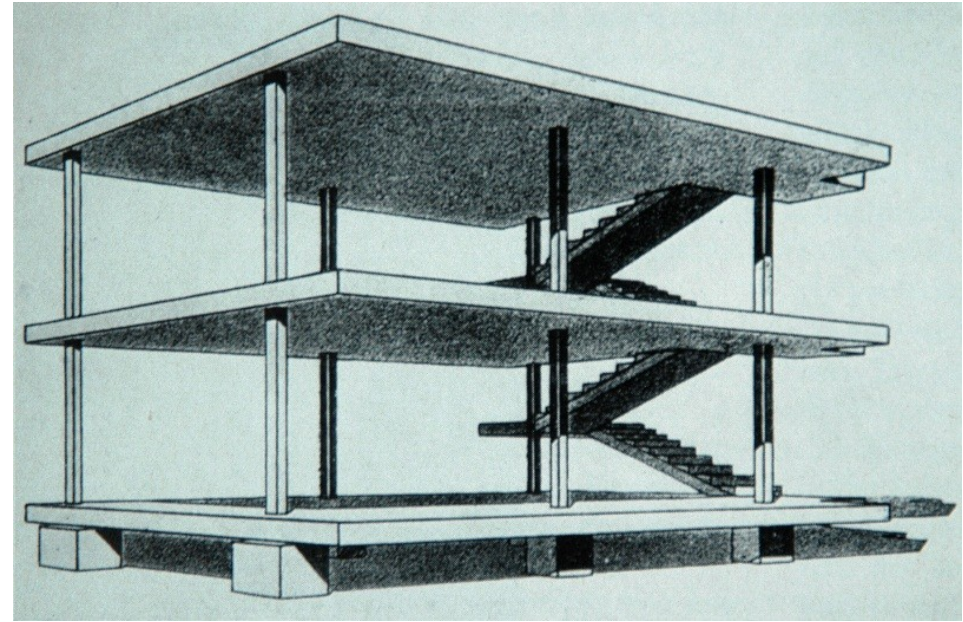
Nejznámější modernistické dějiny architektury založené na prostorovém pojetí.

Le Corbusier

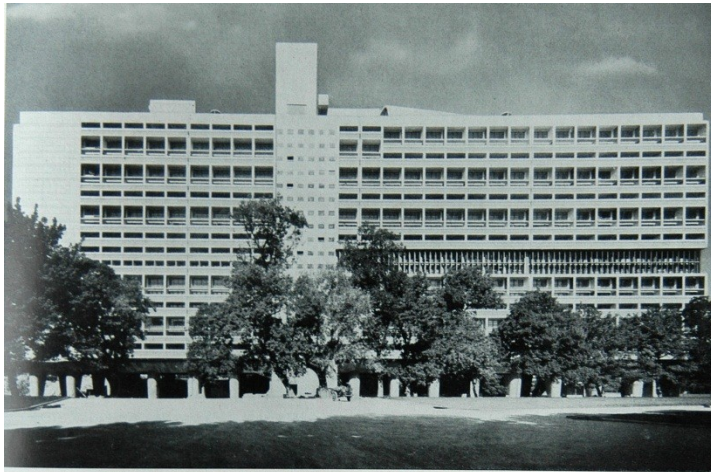

- *Le Purisme, L'Esprit Nouveau* 1921
- *Vers une architecture*, 1922-1923
- *Pět bodů moderní architektury*, 1926
- *Le Modulor*, 1948

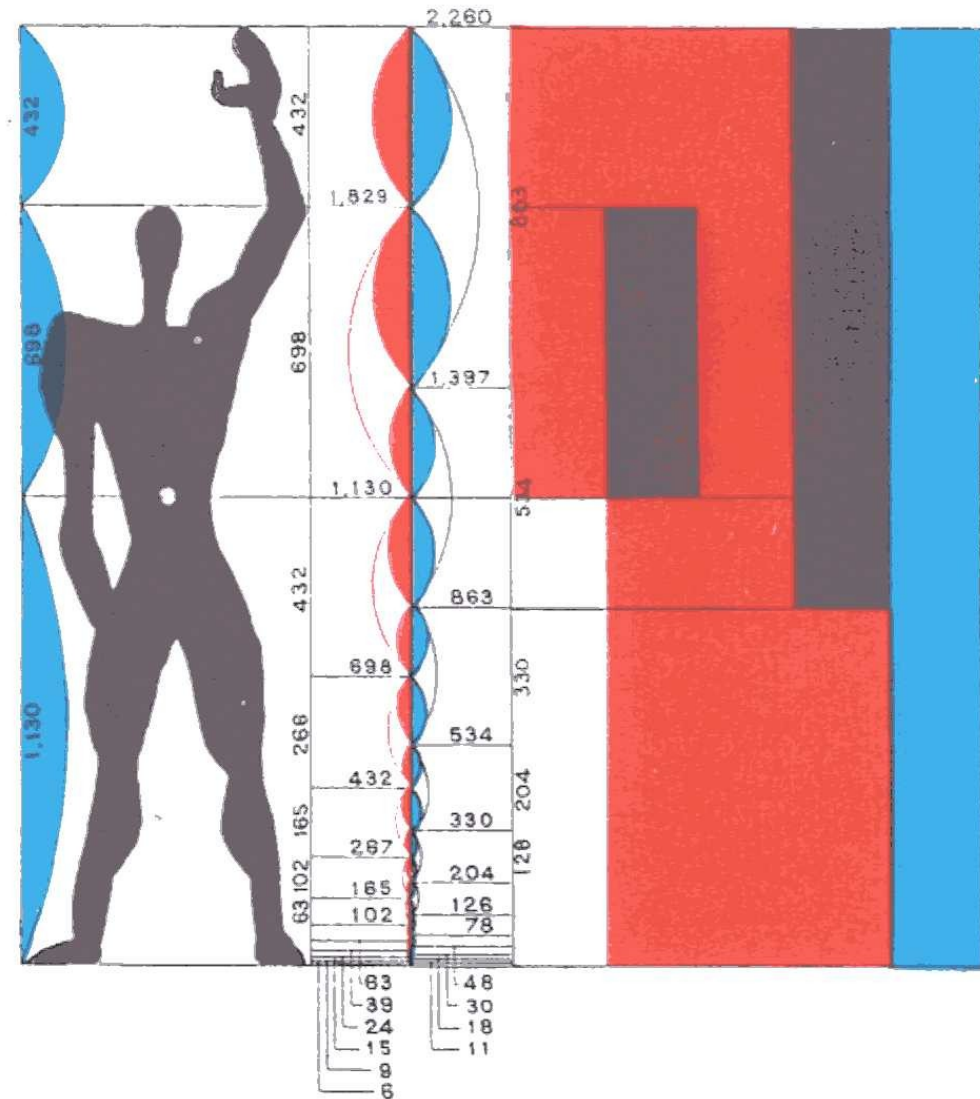
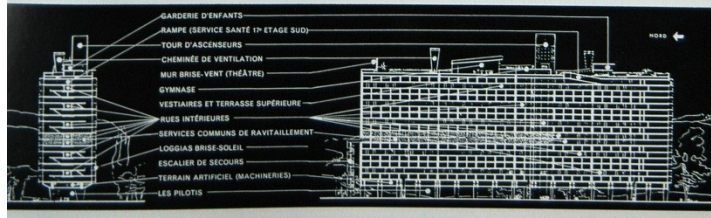

Le Corbusier

- Unité de habitation, Marseille
- Modulor

26. LE CORBUSIER. Unité d'habitation, Marseille, 1947-1952. *Gesamtansicht und Schmitze.*

Metropolis: vize moderního města ve filmu Fritze Langa z r. 1927

Alternativy modernismu

- **Friedensreich Hundertwasser**, *Plesnivý manifest proti racionalismu v architektuře*, 4. července 1958
- **Robert Venturi**, *Complexity and Contradiction in Architecture*, 1966 (*Komplexnost a protiklad v architektuře*)
- **Charles Jencks**, *The Language of Postmodern Architecture*, 1977, rev. 1981 (*Jazyk postmoderní architektury*)

Komplex domů Pruitt–Igoe, St. Louis, Missouri
První demolice nevyhovující modernistické architektury
16. března 1972: „den kdy zemřela“ (Charles Jencks, 1977)

Postmoderní
realizace:
Charles Moore,
Piazza d' Italia,
New Orleans,
1976-79

